

EKONOMINĖ, SOCIALINĖ IR TERITORINĖ SANGLAUDA

Europos Sąjunga, siekdama skatinti bendrą darnią plėtrą, stiprina savo ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą. ES ypač siekia mažinti įvairių regionų išsivystymo lygio skirtumus. Šiuo požiūriu ypatingas dėmesys skiriamas kaimo vietovėms, pramonės pereinamojo laikotarpio poveikį patiriančioms vietovėms bei didelių ir nuolatinių gamtinių arba demografinių trūkumų turinčioms vietovėms, pavyzdžiui, labai retai apgyvendintiems toliausiai į šiaurę esantiems regionams bei salų, pasienio ir kalnuotoms vietovėms.

TEISINIS PAGRINDAS

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 174–178 straipsniai.

KONTEKSTAS

Sanglaudos politika yra pagrindinė Europos Sąjungos investavimo politika. Ji teikia naudą visiems ES regionams ir miestams, remia ekonomikos augimą, darbo vietų kūrimą, įmonių konkurencingumą, darnų vystymąsi ir aplinkos apsaugą.

Nuo pat Europos bendrijos (dabar Europos Sąjunga) pradžios joje buvo didelių teritorinių ir demografinių skirtumų, kurie galėjo trukdyti integracijai ir plėtrai Europoje. Romos sutartyje (1957 m.) buvo nustatyti solidarumo mechanizmai – du fondai: Europos socialinis fondas (ESF) ir Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (EŽŪOGF, Orientavimo skyrius). 1975 m. sukūrus Europos regioninės plėtros fondą (ERPF), pradėti nagrinėti regioniniai aspektai. 1994 m. sukurtas Sanglaudos fondas.

1986 m. priėmus Suvestinį Europos aktą Europos bendrijai buvo suteikta kompetencija ekonominės ir socialinės sanglaudos srityje. 2008 m. Lisabonos sutartyje nustatytas trečiasis ES sanglaudos aspektas: teritorinė sanglauda. Sanglaudos politika ir struktūriniai fondai sustiprina šiuos tris sanglaudos aspektus.

TIKSLAI

Vienas iš ES pagrindinių tikslų – sustiprinti jos ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą. Sąjunga didelę savo veiklos ir biudžeto dalį skiria regionų skirtumams mažinti, ypatingą dėmesį skirdama kaimo vietovėms, pramonės pereinamojo laikotarpio poveikį patiriančioms vietovėms bei didelių ir nuolatinių gamtinių arba demografinių trūkumų turinčioms vietovėms.

ES remia šių tikslų siekimą naudojantis Europos struktūriniais ir investicijų fondais (ESF, ERPF, Sanglaudos fondu, Europos žemės ūkio fondu kaimo plėtrai (EŽŪFKP)

ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondu (EJRŽF)) ir kitais šaltiniais, pavyzdžiui, Europos investicijų banku.

2014 m. Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai pakeitė Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo Orientavimo skyrių. Pagal Sąjungos sanglaudos politiką EŽŪFKP remia kaimo plėtrą ir žemės ūkio infrastruktūros tobulinimą.

Europos socialinis fondas yra pagrindinė Sąjungos priemonė, kuria remiamos priemonės, kurių tikslas – užkirsti kelią nedarbui ir kovoti su juo, vystyti žmogiškuosius išteklius ir skatinti socialinę integraciją darbo rinkoje. Fondas finansuoja iniciatyvas, kuriomis skatinamas aukštas užimtumo lygis, vienodos vyrų ir moterų galimybės, tvarus vystymasis ir ekonominė ir socialinė sanglauda.

Europos regioninės plėtros fondo lėšomis siekiama padėti išlyginti pagrindinius ES regionų skirtumus. Fondas remia atsiliekančius regionus ir silpnėjančios pramonės regionų pertvarką.

Sanglaudos fondas teikia finansinę pagalbą projektams, susijusiems su aplinkosauga ir transeuropiniais tinklais transporto infrastruktūros srityje. Šio fondo lėšomis gali naudotis tik tos valstybės narės, kurių bendrosios nacionalinės pajamos, tenkančios vienam gyventojui, yra mažesnės nei 90 proc. ES vidurkio.

Siekiant užtikrinti veiksmingą struktūrinių fondų panaudojimą, būtina laikytis šių principų:

- fondai sutelkiami pagal tikslus ir regionus;
- Komisija, valstybės narės ir regioninės valdžios institucijos dirba kartu planuodamos, įgyvendindamos ir stebėdamos fondų panaudojimą;
- parama yra programuojama;
- laikomasi ES ir nacionalinių įnašų papildomumo principo.

Paskirstant Sąjungos sanglaudos politikai skirtus finansinius išteklius atsižvelgiama į šiuos du pagrindinius tikslus:

- investicijos į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą – jomis siekiama stiprinti darbo rinką ir regionų ekonomiką;
- Europos teritorinis bendradarbiavimas – remti ES sanglaudą bendradarbiaujant tarpvalstybinio, tarptautinio ir tarpregioninio lygmenimis.

Nuo 1988 m. Sąjungos sanglaudos politikai skiriamas biudžetas buvo gerokai padidintas ir, drauge su bendra žemės ūkio politika, sanglaudos politika tapo viena iš kiekybiškai reikšmingiausių Sąjungos politikos sričių. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu Europos Sąjunga sanglaudos politikai skiria daugiau kaip 350 mlrd. EUR, t. y. 32,5 % viso ES biudžeto. Šios lėšos bus paskirtos įvairiai veiklai finansuoti: kelių tiesybai, aplinkos apsaugai, investicijoms į novatoriškas įmones, darbo vietų kūrimui ir profesiniam mokymui. Beveik 200 mlrd. EUR bus skirta ERPF (iš jų 10,2 mlrd. EUR Europos teritoriniam bendradarbiavimui ir 1,5 mlrd. EUR – specialiam asignavimui atokiausiems ir retai apgyvendintiems regionams). Daugiau kaip 83 mlrd. EUR bus skirta ESF ir 63 mlrd. EUR – Sanglaudos fondui.

PASIŪLYMAS DĖL ES SANGLAUDOS POLITIKOS PO 2020 M.

2018 m. gegužės mėn. Komisija pateikė pasiūlymus dėl reglamentų dėl ES sanglaudos politikos po 2020 m. Vienas iš pagrindinių šios reformos tikslų – supaprastinti procedūras ir padidinti ES investicijų veiksmingumą. Vienuolika teminių tikslų, naudotų 2014–2020 m. sanglaudos politikoje, pakeisti penkiais politikos tikslais, nustatytais ERPF, ESF+, Sanglaudos fondui ir EJRŽF:

- pažangesnė Europa – novatoriška ir pažangi ekonomikos pertvarka;
- žalesnė ir mažo anglies dioksido kiekio Europa;
- geriau sujungta Europa – judumas ir regionų IRT jungtys;
- socialiai atsakingesnė Europa, įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį;
- piliečiams artimesnė Europa – tvari ir integruota miestų, kaimų ir pakrančių rajonų plėtra ir vietos iniciatyvos.

Siūlomas būsimos sanglaudos politikos biudžetas – 330,6 mlrd. EUR. Maždaug 200,6 mlrd. EUR bus skirta ERPF (iš jų 8,4 mlrd. EUR Europos teritoriniam bendradarbiavimui ir 1,5 mlrd. EUR – specialiam asignavimui atokiausiems regionams). Daugiau kaip 41 mlrd. EUR bus skirta Sanglaudos fondui (iš jų 10 mlrd. EUR bus išleista Europos infrastruktūros tinklų priemonei) ir 88,6 mlrd. EUR – ESF+.

Siūlomi reglamentai bus priimami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, pagal kurią Parlamentas turi tokias pačias teises kaip Taryba. Tai reiškia, kad iki 2020 m. pabaigos abi institucijos turės pasiekti susitarimą dėl būsimos sanglaudos politikos taisyklių.

2019 m. balandžio mėn. Parlamentas buvo baigęs pirmąjį Komisijos pasiūlymų svarstymą.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Parlamentas atlieka labai aktyvų vaidmenį remdamas ES ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos stiprinimą. Teisės aktai, susiję su sanglaudos politika ir struktūriniais fondais, rengiami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, kurios metu Parlamentas ir Taryba turi vienodas teises.

Parlamentas aktyviai dalyvavo derybose dėl sanglaudos politikos reformos 2014–2020 m. laikotarpiu. Vykdam šią reformą apibrėžti būsimų ES veiksmų, skirtų Sąjungos ekonominei, socialinei ir teritorinei sanglaudai sustiprinti, prioritetai ir priemonės. Parlamentas ryžtingai rėmė pasiūlymus dėl plataus masto veiksmingos sanglaudos politikos, kuriai taip pat reikia skirti pakankamai finansinių išteklių.

Jacques Lecarte / Marek Kołodziejski
04/2019

